

TREND - SAZNAJNI PREOKRET

Dr Savo Trifunovi

Fakultet za mašinstvo i građevinarstvo u Kraljevu, Univerziteta u Kragujevcu
e-mail: trifunovic.s@mfkv.kg.ac.rs

Mr Srđan Skorup

Visoka poslovna škola strukovnih studija „Prof. dr Radomir Bojković“ Kruševac
e-mail: srdjan.skorup.ss@gmail.com

Sažetak

Danas je znanje najplemenitiji "metal", zlatan rudnik. Istraživanje znanja u kontekstu trenda sazajnog preokreta i njegovo stavljanje u funkciju održivog razvoja i programiranja trebalo bi da ima istaknuti značaj. Naša nauka mora raditi, na putu istraživanja i kritičkog promišljanja (interdisciplinarnost i multidisciplinarnost) trenda sazajnog preokreta i u tom kontekstu programiranja održivog razvoja, a ne rasta, na permanentnoj hibridizaciji znanja (ine i znanja adaptibilnim) zajedno sa vladom, kompanijama, nevladinim sektorom, preduzetnicima i, naravno, sa svima onima koji rade i privređuju (transdisciplinarnost). Na naučnici su zadaci da istražuje probleme primene i razvoja koncepta i trenda sazajnog preokreta, te da predlaže konkretna rešenja, a na nosiocima funkcija politike vlasti je da osmišljenom politikom stvaraju zakonske i realne ekonomske mogućnosti i ambijent za realizaciju koncepta.

Abstract

Nowadays, knowledge is the most precious "metal" – a gold mine. Knowledge research within the trends of cognitive upheaval and its positioning as a key function to sustainable development and programming should be more appreciated. The science has

to endeavour on this bumpy road of research and critical thinking (interdisciplinary and multidisciplinary approach) on trends of cognitive upheaval in the framework of sustainable development programming, as well as on continuous and permanent knowledge hybridization (thus making it adaptable). All this is to be done in cooperation with the government, non-government sector, entrepreneurs and with all people willing to work and contribute (transdisciplinary approach). Science is to carry the burden of problems concerning implementation and development of trend of cognitive upheaval concept itself, as well as to suggest solutions to the problems, whereas Members of Parliament and the government should come up with the plan of creating legislature and economic background, including a positive atmosphere in order to make this happen.

Ključne riječi: trend, tacitno znanje, eksplicitno znanje, menadžersko znanje

Keywords: trend, tacit knowledge, explicit knowledge, managerial know-how

1. Uvod

Metafizika je u starom veku bila kraljica nauka i saznanja. Onostrana saznanja u srednjem veku bila su pozla ena. Danas sjaj kompjuterskog neona kao da dolazi iz nekog

drugog eona. Taj neon je u izvesnom smislu naša paralelna, rezervna, a ipak virtuelna (i) saznanja realnost koja nas "hrani" ogromnim koli inama informacija, a sve preko mreža, lozinki, korisnih imena, ali bez ideje tvorca (i ideje o tvorcu) informacije. Zbog mnogog pabir enja, sve je manje vremena za dugu re enicu, za "veliku pri u" i mudrost "epike". Otuda su i u svakodnevnom govoru sve prisutnije sintagme tzv. "masovna sekundarna nepismenost", "filozofija totaliziraju e banalnosti" i sl. To je, u jednu ruku, jedna strana medalje koja ve danas (iako je jedna od osnovnih karakteristika duha našeg vremena), ako se ne koristi s merom i na primeren na in – stvara teško e. U drugu ruku, druga strana medalje, o kojoj detaljnije želimo u ovom radu raspraviti, deo je naših "prastarih teško a".

Prilog razmatranju i promišljanju trenda saznanog preokreta (*cognitive turn*) i vrsta znanja (u njihovim pretpostavljenim, a ipak hibridnim kombinacijama prilagodljivog znanja), i u kontekstu održivog razvoja, uslovljen je (i radnom i poslovnom) realnoš u savremenog društva koje je i društvo znanja, ali je i u e e društvo, a danas naro ito sve više ne samo u poslovnom smislu - i rizi no društvo. Sve prisutniji je govor o društvu znanja u kome mentalni, nevidljivi resursi i potencijali društva postaju primarni pokreta njegovog održivog razvoja. [7] U eri društva znanja (*knowledge society era*) znanje kao "produkciona snaga" *de facto* je u osnovi održivog razvoja naše civilizacije i planete Zemlje. [25] Savremeni kapitalizam, kapitalizam znanja (*knowledge capitalism*) [14], odnosno novi vid kapitalizma, sve više se zasniva na znanju kao intelektualnom kapitalu [8], [25], a u jednom širem smislu shva eno, zasniva se na humanim resursima, i to mnogo više nego na fizi kim i nov anim resursima (kapitalu). Suštinska vrednost pojedinca je njegovo znanje i "isporuka" znanja. Taj novi vid društvenog ure enja (kapitalizam znanja) priznaje ulogu organizacije, proizvoda, procesa, direktiva, rutina koje uistinu obuhvataju eksplicitno znanje koje disimilira. Izražava se snažna vera u pojedinca, u tržište, u trendove nastanka nove "demingovske", pa i "stiglicovske" ekonomije na globalnom konceptu trendova, megatrendova [22] i paradigmi znanja.

Ono što naro ito želimo ista i ve ovde, u uvodu ovog lanka, jeste da naša društvena nauka, u kontekstu njene predmetne odre enosti, mora mnogo više istraživati i promišljati (ne samo sa nau nog i novih metodoloških stanovišta, ve i sa epistemološkog, gnoseološkog, ontološkog stanovišta) celinu vrsta znanja u svoj njihovoj složenosti u svetu rada. Ona se mora hrabro otisnuti na pu inu velikog savremenog izazova [15] istraživanja i razumevanja tacitnih i eksplicitnih znanja, odnosno danas preko 7 milijardi pojedina nih istina u generalnom kontekstu naziru e "globalne istine".

Naša je želja da (ve) izloženo (i ono što tek treba biti izloženo) bude predlog za razmišljanje, promišljanje do zauzimanja pozitivnog stava, pa i, zašto ne, osporavanja.

2. Ta ka preokreta

Uzroke radikalnoj i sveobuhvatnoj ta ki preokreta [6] valja tražiti ne samo u Aristotelovoj [1] konstataciji da ljudi teže znanju po prirodi, ve i u snažnim inovativnim aktivnostima kao klju nim aspektima ekonomskog rasta u kontekstu ekonomije znanja [7], u rezultatima mikro - elektroni ke revolucije (Wolters, M, 1986) [37], ali i globalizacije, [16] [17] shva ene u najširem smislu kao drugo ime za nau no - tehnološki progres, [28] a koja (globalizacija) ima njoj inherentne ekonomske, socijalne, politi ke, kulturne dimenzije na globalnom nivou i u lokalnim zajednicama posebno.

Trend "*cognitive turn*" pretpostavlja i nove istraživa ke pristupe i metodologije (ne više dominantno njutnovsko - kartezijski pristup, ve sve više i više sistemsko - holisti ki pristup), ali i promene svesti, redefinisane i novo razumevanje pojmova i procesa [33], nove pristupe nauci, ekologiji, prirodnim bogatstvima, proizvodnji hrane, zdravlju, održivom razvoju [6].

Mada nije, kao npr. hemija, genetika ili nuklearna fizika, jedna od vode ih nauka današnjice, naša društvena nauka mora zadržati njeno uzvišeno mesto u sistemu nauka. Ona mora pratiti doga anja u vode im naukama današnjice u cilju iznalaženja mogu nosti primene njihovih

rezultata, saznanja i filozofije tumačenja dobijenih rezultata kao i metodoloških pristupa u kontekstu predmeta istraživanja. Reči su, ona mora "držati korak".

Shodno predmetnom određenju, istraživači moraju istraživati i promišljati trend "cognitive turn" ne samo u oblasti gnoseologije i sociologije nauke i znanja [13] već i u kontekstu ponovnog promišljanja vrednosti klasičnih, a novovekovnih društvenih teorija Karla Marksa, Emila Durkheima, Maksa Webera [12] i etičkih [32], odnosno primenjeno etičkih [31], [18] pristupa i shvatanja za razumevanje savremenih društvenih pojava i procesa u tzv. "industriji znanja". [21]. Tako je i u okviru novih *post modernističkih* teorijskih pristupa [10] kao što je Habermasov koncept "javne sfere", Bekovo "rizično društvo", Kastelasova "mrežna ekonomija", Gidensova "društvena reflektivnost" [11].

Naša društvena nauka ne ostaje (i ne treba da ostaje) "po strani" od istraživanja i promišljanja promenljivih slika ovekova [2], [25] i njegovog rada u ogledalima društva znanja (*knowledge society*), odnosno u našem društvu (*learning society*). Kao akademska, teorijska i aplikativna oblast, valjalo bi da naša društvena nauka ima još više istraživačkih i ishodnih (*outcomes*) dodira sa teorijom znanja i posebno sa sociologijom znanja u menadžmentu - koju valja formirati. Takav zahtev je najzahvalnija uloga i izazovan zadatak za svakog istraživača.

3. Znanje

Svako znanje (u manjoj ili većoj meri) sadrži i neznanje. Mala su, kaže se s pravom, naša današnja znanja u odnosu na znanja koja nam predstoje, odnosno koja tek valja saznati. Deca priliče neznanje. Poneko neznanje je ponekad promudreno. Pitali guslara da li zna da gusla, a on odgovorio da pomalo zna, ali da mu svira inače baš nekako i ne ide, mada nekada nešto ipak dobro "potrefi". Zatim ga pitali da li zna da peva, a guslar se zamislio pa odgovorio da ipak mnogo bolje gusla nego što peva. Valja tako reći da neznanje, ako ima potencijal, želju, volju i upornost da postane znanje, nije opasno. Opasno je tvrdoglavo neznanje koje misli da je znanje,

a najopasnije je neznanje koje ima potvrdu da je znanje!

Znanje je određeno i kategorijom vremena, a to znači i da je relativno, mada je vreme vreteno sveta, najveći i mudrac i pronalazač, odnosno beskonačan traka tečenja. Određeno je ono i kategorijom prostora, a to znači i da ne zna "ni za granice", jer je prostor već postojeći, odnosno beskonačan kolač trajanja. Nakon skoro dve i po hiljade godina mi smo savremenici "izgradnje" održivog razvoja društva na osnovu znanja - potiskivanjem neznanja. Reči je, ne o pojedincu kao radniku znanja (*knowledge worker*) koji vrši razmenu dobara potrebnih za život, već o menadžerima znanja (*knowledge managers*) kao veletrgovcima znanja koji kreiraju i uspostavljaju svoje poslovno - organizacione strukture za stvaranje intelektualnog kapitala. Sokrat je verovao da onaj koji zna - ne greši. Platon je smatrao da običar ne treba da razmišlja (!) dalje od cipela. Sofisti su bili, rečeno rečima ima savremenog jezika, prvi menadžeri znanja [22].

Pravo znanje ne treba tražiti na površini, nego treba tragati dublje, rudariti, jer je ono, kao resurs dragocenih metala i energenata, dostupno samo na određenim dubinama i nivoima mentalnog sklopa. Danas je znanje najplemenitiji "metal", zlatan rudnik [21].

Podela na tacitno i eksplicitno znanje je epistemološka. Ontološka dimenzija odnosi se na nivo znanja u odnosu na pojedinca, grupu, organizaciju ili međunarodni kontekst.

Tacitno, eksplicitno i menadžersko znanje tri su složene vrste znanja. Među njima se odigravaju kompleksni procesi, jer su, pored njihovih međusobnih koegzistencija, stalno izložene uticaju i delovanju opšteg zakona dinamike i uravnotežavanja [5].

4. Tacitno znanje

To je vrsta znanja koje se stiče putem iskustva. Subjektivno je, jer se stiče kroz iskustvo i telo. Zato je i fizičko. Tacitno znanje je simultano, usmereno na ovde i sada. Nastaje i razvija se na bazi prakse i analogija. To je nepotpuno definisano znanje. Rutinsko je i eksperimentalno.

5. Eksplicitno znanje

Nastalo je iz "sirovog znanja" filtriranjem, pa je onda, nakon filtra, nastalo kristalizovano znanje. Eksplicitno znanje je u suštini znanje racionalnosti. Objektivno je, kroz razum i svest. Eksplicitno znanje je i metafizi ko, jer nije ograni eno i "optere eno" kultom boga, niti dogmom materije. Zbog toga što je metafizi no, eksplicitno znanje može da ima svest o prostoru, o beskona nom i o ta ki. Eksplicitno znanje je sekvencijalno, jer je usmereno na tamo i tada. Nastaje na bazi teorije i dodira (kako izme u teorija, tako i svekolike prakse). To je potpuno definisano znanje. Ono je i sistemsko i konceptualno.

6. Menadžersko znanje

Menadžersko znanje je deo identiteta menadžera. Ono je integralni deo poslovanja i svake organizacije rada. Ono je zapravo integralni deo (vrsta, oblik) menadžmenta. Menadžment funkcija znanja danas ima prvorazredni tehnološki, privredni (ekonomski), politi ki, kulturološki zna aj. Ovo znanje moralo bi davati konkretne odgovore na (bar) slede a pitanja:

- What - Šta, treba?
- Who - Kome, treba?
- Why - Zašto, treba?
- When - Kada, u koje vreme treba?
- Where - Gde, je pravo mesto?
- How - Kako, uraditi to što treba?

Ovo znanje (funkcija) moralo bi "da brine":

- Za ljude (Men);
- Za metode (Methods);
- Za novac (Money);
- Za mašine (Machines);
- Za materijale (Materials);
- Za upravljanje (Management).

Pored toga, menadžersko znanje (oli eno u li nosti menadžera) moralo bi ne samo kreirati, obnavljati, širiti i prakti no primenjivati [3] znanje – i kroz plansko – kontrolni ciklus [4], ve , naravno, moralo bi težiti maksimizaciji obima proizvodnje [24] i - prodavanju znanja.

7. Projekcija budu nosti trenda

Trend saznanjog preokreta definitivno nas upu uje na seriozno izu avanje nauka hemije, genetike i nuklearne fizike (samo nekih od vode ih nauka naše savremenosti) kako bismo bar neka od dosegnutih saznanja, aksioma iz tih nauka mogli primeniti, makar na nivoima principa, i u saznavanjima suština procesa, znanja i prakse menadžmenta, poslovanja, etike i dr, te da bismo na taj na in permanentno "držali korak" sa "svetskosti" mere saznanja u procesima poslovanja.

Današnji (dostignuti) nivo saznanja i pogleda na razvoj saznanja u zna ajnoj meri uzdrmao je njutnovsko - dekartovski pristup [20]. Pre svega u vode im naukama "koje vuku". Ipak, širi se "domino efekt" i na druge nauke u oblasti ljudskog stvaralaštva - do razumevanja [30].

Prevazilaženje njutnovsko - kartezijske paradigme ne zna i njeno nipodaštavanje. Nova paradigma zna i da njutnovsko - dekartovska paradigma jasnog i razgovetnog saznavanja ne može dati adekvatne, zadovoljavaju e odgovore na nova pitanja u postoje im, ali i nekim novim poljima nau ih istraživanja.

Mi emo ovde, svesni veli ine problema i uvek prisutne mogu nosti greške, ukazati i navesti samo neke od razlika izme u dosadašnjeg (a to u mnogome zna i i današnjeg) i pristupa saznanju u budu nosti (koja je "ve po ela") slede i, pre svega, neke zna ajne pomake u injene u jednoj od vode ih nauka današnjice (fizici). Mi želimo izložiti neka saznanja koja su naša li na vi enja, a do kojih smo došli promišljaju i logi ki i sa vizijom. Mi želimo eksplicirati i neka naša vi enja doživljaja (smatramo) glavnih pravaca daljeg razvoja saznanja. Sa vizijom se možemo složiti ili ne složiti.

Današnje pristupe saznanju samo uslovno emo nazvati današnjim znanjem. Nova i budu a polja saznanjnih izazova nazva emo budu im znanjem. Pri tome, stalno emo imati na umu da je budu e znanje zapravo projekcija vizije daljeg razvoja saznanja, novih polja izazova saznanju, novih pristupa, novih shvatanja.

Budu e znanje bi e usmereno sa stanja, stanja materije, veza i odnosa na fluid (apeiron), temeljnu uznemirenost materije, polje i polje fluida. Sa kretanja materije, mehani kog impulsa kao prvog pokreta a i energije mase bi e usmereno na kretanje bez materije, na kretanje kome je Misao prvi pokreta , na energiju misli. Sa celina (u kojima su me usobni odnosi uzro no – posledni) i delova koji imaju osnovna svojstva, budu e znanje bi e usmereno na mreže (u kojima su me usobni odnosi sveobuhvatno konzistentni) i delove koji nemaju osnovna svojstva, jer je svako svojstvo osnovno. Umesto današnjeg "da, sigurno", matemati ki red, rast, budu em znanju e prili iti "možda, verovatno", "zamotani ili zapleteni red", razvoj. Današnje znanje se bavi stvaranjem i naturanjem vladaju eg mišljenja, definiše pojave jasno i razgovetno, racionalno je i bavi se ovekome kao celinom. Od budu eg znanja o ekuje se da se fokusira na moje mišljenje, da ne definiše pojave, ve da ih percipira, da bude iracionalno i nadržacionalno, te da se fokusira na mozak i proizvodnju impulsa [29].

8. Zaključak

1. Istraživanje znanja u kontekstu trenda sazajnog preokreta i njegovo stavljanje u funkciju održivog razvoja i programiranja trebalo bi da ima istaknuti zna aj [29]. Mi to ne sporimo. Mi više izražavamo intelektualnu zabrinutost zbog neprimerene pažnje koju naša nauka ukazuje tacitnom znanju (naro ito ako nije u funkciji eksplicitnog znanja, odnosno ako je pre svega u funkciji nekih viših duhovnih, etih i životnih vrednosti) plaše i se da od promenjive slike oveka – radnika, ovek postane samo „ uvar svetionika", ali ne i aktivni u esnik u procesu društvenog rada i u "parku prirode". Jer, pitanje tacitnog znanja danas sve više postaje pitanje starih ljudi (gerijatrijske populacije). Eksplicitno i menadžersko znanje usmereni su pre svega ka mladim ljudima, preduzetnicima .

2. Trojni je hibrid osnove znanja: teoretska, epistemološka, metodološka. Trojni je hibrid znanja: tacitno, eksplicitno, menadžersko. Trojni je hibrid: teritorije, integracije, identiteta. Trojni je i hibrid bez koga se tako e ne može: u enje za znanje, u enje za rad, u enje za zajedni ko postojanje. To su samo neki trojni (da li e biti i trajni ?) uslovi sa kojima se mora najozbiljnije ra unati na našem putu ka (ve) proširenoj Evropskoj Uniji.

3. Naša nauka mora raditi, na putu istraživanja i kriti kog promišljanja (interdisciplinarnost i multidisciplinarnost) trenda sazajnog preokreta i u tom kontekstu programiranja održivog razvoja, a ne rasta, [19], na permanentnoj hibridizaciji znanja (ine i znanja adaptibilnim) zajedno sa vladom, kompanijama, nevladinim sektorom, preduzetnicima i, naravno, sa svima onima koji rade i privre uju (transdisciplinarnost). Na nauci su zadaci da istražuje probleme primene i razvoja koncepta i trenda sazajnog preokreta, te da predlaže konkretna rešenja, a na nosiocima funkcija politike vlasti je da osmišljenom politikom stvaraju zakonske i realne ekonomske mogu nosti i ambijent za realizaciju koncepta. Da bi baš tako bilo, trend odnosno koncept bi trebalo da bude prilago en ne samo našim ekonomskim mogu nostima, našim društveno - istorijskim realnostima, ve i našem mentalnom sklopu. Znamo, to je ipak težak zadatak. Uvereni smo da je to nama uvek samo naš, ali baš uvek najteži zadatak koji glasi: prona i meru tj. našu meru! Pri svemu tome, mi bismo stalno morali imati na umu da su gotovo svi trendovi zapravo svetski i belosvetski zasadi u ve poslovi noj srpskoj šumi. Ne bismo nikada trebali zaboraviti da krivih drveta uvek ima. I da nije mudro razdvajati drvo od šume, kao što nije dobro ako se od šume ne vidi drvo. I da su u nama savremeno vreme najve i trendovi zapravo – trendovi promena. Nama se ini da je bolje koliko – toliko plivati makar i na bo nim talasima velikih i brzih promena, nego im se tvrdoglavo suprotstavljati, jer e nas ti ogromni talasi potopiti sigurno. Nama se tako e ini da je ipak mnogo bolje putovati u poslednjem dnevnom vozu promena, i u

njegovom posljednjem vagonu, i u posljednjem kupeu tog njegovog posljednjeg vagona, i na posljednjem sedištu tog posljednjeg kupea tog voza koji "prevozi" trendove promena – nego ostati u stanici i njenoj ekaonici.

Svi oni koje je ovo izlaganje o trendu sazajnog preokreta uverilo, aristotelovski da kažemo, svoje uverenje bi još više u vrstili iz opširnije prezentacije koja bi bila na još ve em broju stranica. Da se uvere oni koji nisu ni posle ovoga uvereni, tu malo šta još može pomo i [1].

Bibliografija

1. Aristotel (2007) *Metafizika*, (prevod, komentari i napomene Slobodan U. Blagojevi), "Paideia", Beograd
2. Bateson , G. (1972) *Steps to an Ecology of Mind* (New York : Balantine)
3. Bojkovi , R. (2003) *Sistem pilot – fabrika za prakti an rad studenata*, Nau no – stru ni skup "Menadžment u industriji", Zbornik radova, "Viša tehni ka škola za industrijski menadžment", ICIM-Izdava ki centar za industrijski menadžment, Kruševac, str. 127-130.
4. Bulat, V., Bojkovi R., (2003) *Plansko – kontrolni ciklus – operativna paradigma menadžment procesa* , Nau no – stru ni skup "Menadžment u industriji", Zbornik radova, "Viša tehni ka škola za industrijski menadžment", ICIM-Izdava ki centar za industrijski menadžment, Kruševac, str. 9 – 14.
5. Bulat, V. (2000) *Opšti zakon dinami kog uravnotežavanja* , "Viša tehni ka škola za industrijski menadžment", ICIM-Izdava ki centar za industrijski menadžment, Kruševac
6. Capra, F. (1986) *Vrijeme preokreta, znanost, društvo i nastupaju a kultura*, Biblioteka "Novi svijet", «Globus», Zagreb
7. Dargan, L., M. Shucksmith, M. (2008) *LEADER and innovation*, *Sociologia Ruralis*, 48 (3), pp. 274 - 291
8. Edvinsson, L., Malone, M. S. (1997) *Intellectual Capital* (New York: Harper Business)
9. Fukujama, F. (1997): *Kraj istorije i poslednji ovek* , "CID", Podgorica
10. Giddens, A. (1989) *The constitution of society: an outline of the theory of structuration* (Cambridge : Polity Press)
11. Gidens, E. (2003) *Sociologija* , "Ekonomski fakultet" Beograd
12. Hafner, P. (2007) *Sociologija* , "Ekonomski fakultet", Niš
13. Irwin, A. (2001) *Sociology and the environment: a critical introduction to society, nature and knowledge* (Cambridge : Polity Press)
14. Jones, A. B. (1999) *Knowledge Capitalism* (Oxford University Press Inc., New York)
15. Major, F. Z. (1991) : *Sutra je uvek kasno*, "Jugoslovenska revija", Beograd
16. Markovi Ž. D. (2000) *Sociologija i globalizacija*, "Centar za usavršavanje rukovodilaca u obrazovanju", Beograd
17. Markovi Ž. D. (2008) *Globalizacija i visokoškolsko obrazovanje*, "Državni univerzitet Novi Pazar", "Univerzitet u Nišu", Niš
18. Martin, V. M., Šincinger , R. (2011) : *Etika u inženjerstvu*; biblioteka Društvo i nauka; edicija
19. Medous, H. D; Medous , L. D; Randers, J; Berens, V. V. (1978) : *Granice rasta izveštaj istraživa ke skupine Mase usetskog instituta za tehnologiju za nacrt Rimskog kluba o dilemama ovje anstva*, (drugo izdanje), "Stvarnost", Zagreb
20. Mesarovi , M., Pestel, E. (1974) *ovje anstvo na raskrš u drugi izvještaj Rimskog kluba* (Zagreb: Stvarnost)
21. Mila i , V. (2006): *Industrija znanja nova magistrala održivog razvoja*, "FTN izdavaštvo" , Novi Sad
22. Mila i , V. (1999): *Intelektualni kapital "Evropski centar za mir i razvoj"*, Beograd
23. Najzbit, Dž. (1986) *Megatrendovi deset novih smjerova razvoja koji mijenjaju naš život* , "Globus", Zagreb
24. Panteli , T. (2003) *Maksimizacija obima proizvodnje preduze a kao cilj menadžmenta*, Nau no – stru ni skup "Menadžment u industriji", Zbornik radova, "Viša tehni ka škola za

- industrijski menadžment", ICIM-Izdava ki centar za industrijski menadžment, Kruševac, str. 83 - 86.
25. Peters, T. (1987) *Thriving on Chaos* (New York : Harper & Row)
 26. Stewart , A. T. (1997) *Intellectual Capital* (New York : Doublday)
 27. Tovey, H. (2008) Introduction: Rural Sustainable Development in the Knowledge Society Era, *Sociologia Ruralis*, 48 (3) pp. 185 - 199 . (Hilary Tovey as quest editor of special issue: Rural Sustainable Development in the Knowledge Society Era)
 28. Trifunovi , S. (2003) Globalization and New Rural Transformations, *Acta Agriculturae Serbica* , 8 (16) , pp. 65 – 73
 29. Trifunovi , S. (2007): Od jednog do jednog uvod u kontinuum saznanja, "Mašinski fakultet Kraljevo", Kraljevo
 30. Trifunovi , S. (2005): O principu fleksibilnosti u obrazovanju inženjera i menadžera za razvoj, X Savetovanje o biotehnologiji, a ak, 25 - 26. februar 2005., (Zbornik radova), Vol. 10., br. 10., str. 306 - 310.
 31. Trifunovi , S. (2005): Poslovna etika, "ICIM+", Kruševac
 32. Trifunovi , S. (1996): Radni moral, "Mašinski fakultet Kraljevo", Kraljevo
 33. Trifunovic, S.(2006): The Supplement for re - thinking of the idea multifunctionality of agriculture, *Acta Agriculturae Serbica*, 11 (22), pp. 17 – 27
 34. Wolters, M. (1986) Peta generacija klju za blagostanje pomo u industrijskih robota i inteligentnih kompjutera, "Globus", Zagreb

Istorija rada:

Rad primljen: 11.05.2013.

Prva revizija: 23.05.2013.

Prihva en: 26.05.2013.